

РЕГІСТРИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

В статье рассматривается порядок ведения бухгалтерского учета малыми предприятиями с использованием регистров бухгалтерского учета, утвержденных приказом Министерства финансов Украины № 422.

The order of keeping account by small business firms with using the accounting register that was ratified by the Ministry of finances of Ukraine examines in the article № 422.

Ключові слова: суб'єкти малого підприємництва, реєстри бухгалтерського обліку, проста форма бухгалтерського обліку, спрощена форма бухгалтерського обліку.

Суб'єктам малого підприємництва надано право з урахуванням особливостей своєї господарської діяльності і технології обробки первинних облікових даних самостійно обирати форму бухгалтерського обліку, порядок і спосіб реєстрації та узагальнення інформації в них з додержанням єдиних засад, а саме:

- єдиної методологічної основи (принцип подвійного запису);
- взаємозв'язку даних аналітичного та синтетичного обліку;
- суцільного відображення усіх господарських операцій із реєстрах обліку на підставі первинних облікових документів;
- систематизації даних первинних документів щодо показників, необхідних для управління і контролю за господарською діяльністю підприємства, а також для складання і подання бухгалтерської звітності.

Отже, форма бухгалтерського обліку є певною системою реєстрів бухгалтерського обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них.

Міністерство фінансів України розробило і запропонувало для використання суб'єктам малого підприємництва реєстри бухгалтерського обліку для малих підприємств, а також рекомендації щодо їх заповнення [1].

Варто нагадати, що ці реєстри побудовані з урахуванням запроваджених з 2000 року стандартів бухгалтерського обліку і спрощеного Плану рахунків. Таким чином, ці реєстри можуть

застосовувати тільки суб'єктами малого підприємництва, які використовують спрощений План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва [2].

Малі підприємства, що використовують загальний План рахунків застосовують регістри бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29 грудня 2000 року № 356 [3].

Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами № 422 призначені для ведення регістрів бухгалтерського обліку юридичними особами — суб'єктами підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності (крім банків) з ознаками малих підприємств, а також юридичними особами (крім бюджетних установ), що не займаються підприємницькою (комерційною) діяльністю.

Наказ № 422 передбачає систематизацію в регістрах бухгалтерського обліку методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань і факти фінансово-господарської діяльності (господарські операції) малих підприємств для накопичення даних і складання фінансової звітності.

Документування господарських операцій, складання і зберігання первинних документів і регістрів бухгалтерського обліку та виправлення в них помилок малі підприємства здійснюють відповідно до Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [4].

Для виправлення помилки в регістрах бухгалтерського обліку за минулий період складається Бухгалтерська довідка, форма якої наведена у Методичних рекомендаціях по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 29 грудня 2000 року № 356.

Первинні документи поточного місяця комплектуються до кожного регістру бухгалтерського обліку в хронологічному порядку, нумеруються і переплітаються із зазначенням належності до регістру і періоду.

Господарські операції відображаються у регістрах бухгалтерського обліку в гривнях і копійках, а регістри, в яких систематизовані операції в іноземних валютах, — у відповідних вимірниках іноземної валюти.

Головним при заповненні регістрів бухгалтерського обліку є те, що вони повинні складатися щомісяця, і господарська операція повинна бути відображена в регістрі бухгалтерського обліку

за той місяць, у якому вона фактично відбулася. Регістри підписуються головним бухгалтером або особою, на яку покладено ведення бухгалтерського обліку.

Інформація про господарські операції з регістрів бухгалтерського обліку використовується для складання фінансової звітності, інвентаризаційної і аналітичної роботи

Узагальнення інформації про господарські операції малі підприємства можуть здійснюватися за простою і спрощеною формою бухгалтерського обліку.

При використанні простої форми бухгалтерського обліку мале підприємство веде лише два реєстри. Це Журнал обліку господарських операцій і Відомість 3-м.

Інформація про здійснені малим підприємством господарські операції заноситься до Журналу у вигляді бухгалтерських проводок, джерелом яких може бути як первинний, так і зведений документ, а так само підсумкові дані Відомості 3-м, але за умови неповторення записів, занесених до Журналу безпосередньо з первинних документів. Журнал ведеться щомісячно і записи в ньому здійснюються в хронологічному порядку.

Крім проводок у Журналі вказуються обороти по дебету і кредиту кожного субрахунку та сальдо на початок і кінець місяця. Суму оборотів визначають на підставі даних, зазначених у Журналі, шляхом простого підсумовування. Сальдо на початок місяця по кожному з рахунків або субрахунків береться з Журналу попереднього місяця з графи «Сальдо на кінець місяця», а сальдо на кінець місяця Журналу за поточний місяць визначається з урахуванням сальдо на початок місяця плюс-мінус обороти за місяць. Після того, як Журнал цілком оформлений, і в ньому визначено сальдо по всіх рахунках, його має підписати головний бухгалтер МП.

Відомість 3-м має два розділи: Розділ I «Облік розрахунків з дебіторами і кредиторами, за податками і платежами, облік довгострокових зобов'язань і доходи майбутніх періодів». Назва розділу містить у собі всі назви рахунків, операції, за якими вона відображає. Це рахунки: 37 «Розрахунки з різними дебіторами», 55 «Інші довгострокові зобов'язання», 64 «Розрахунки за податками й платежами», 68 «Розрахунки за іншими операціями» і 69 «Доходи майбутніх періодів». Треба мати на увазі : а) якщо операцій протягом місяця здійснюється дуже мало, то розділяють ці рахунки в самій відомості; б) якщо операцій по кожному зазначеному вище рахунку (або його субрахунку) більше десятка, то для кожного окремого рахунку відкривають окремий аркуш Відомості 3-м.

Розділ II Відомості 3м «Облік розрахунків з оплати праці», в якому відображаються операції по рахунку 66, має майже таку саму назву «Розрахунки з оплати праці». У даному розділі окремо по кожному працівнику відображаються всі нарахування заробітної плати, премій, допомог і т. д., утримання та відрахування з заробітної плати та її видача.

Спрощена форма бухгалтерського обліку застосовується малими підприємствами у разі, якщо не виконуються умови для застосування простої форми бухгалтерського обліку або на власний вибір суб'єкта господарювання і передбачає застосування п'яти відомостей та оборотно-сальдової відомості.

Спрощена форма бухгалтерського обліку передбачає узагальнення інформації про господарські операції у регістрах та на рахунках бухгалтерського обліку, які наведено у табл. 1.

Грамотно побудована система облікових регістрів дозволяє: акумулювати всю необхідну інформацію; групувати інформацію в необхідних синтетичних і аналітичних розрізах; забезпечувати зручність користування обліковим регістром; забезпечувати раціональне відбиття операцій в облікових регістрах (простота заповнення, відсутність зайвого дублювання інформації й т. д.). Дана умова особливо важлива в умовах ручної обробки інформації, що характерно для організацій малого бізнесу. Правильний вибір форми бухгалтерського обліку є однією з необхідних умов ефективної організації бухгалтерського обліку господарюючого суб'єкта.

Література

1. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами» від 25.06.2003 р. № 422.
2. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження спрощеного плану рахунків бухгалтерського обліку» від 19.04.2001 р. № 186.
3. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку» від 29.12.2000 р. № 356.
4. Наказ Міністерства фінансів України «Про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» від 24.05.1995 р. № 88.

Стаття надійшла до редакції 19.05.2008 р.

Таблиця 1

**ХАРАКТЕРИСТИКА РЕГІСТРІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СПРОЩЕНОЮ ФОРМОЮ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Регістр бухгалтерського обліку	Розділ регістру	Рахунок спрощеного Плану рахунків	Відображувана інформація (господарська операція)
Відомість 1-м	Розділ I. Облік готівки та грошових документів	30 «Каса»	Облік і узагальнення інформації про грошову готівку і грошові документи
Відомість 2-м «Облік запасів»	Розділ II (зворотний бік) Облік грошових коштів та їх еквівалентів	31 «Рахунки в банках»	Облік і узагальнення інформації про грошові кошти на рахунках в банках, еквіваленти грошових коштів і грошові кошти в дорозі
Відомість 3-м	Немає	20 «Виробничі запаси»	Облік і узагальнення інформації про сировину і матеріали, куповані напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо, тару і тарні матеріали, будівельні матеріали та матеріали, передані в переробку, запасні частини, матеріали сільськогосподарського призначення, інші матеріали, тварини на вирощуванні і відгодівлі, малоцінні та швидкозношувані предмети і транспортно-заготівельні витрати
		26 «Готова продукція»	Облік і узагальнення інформації про готову продукцію, товари, транспортно-заготівельні витрати і торгіву націнку

Продовження табл. 1

Регістр бухгалтерського обліку	Розділ реєстру	Рахунок спрощеного Плану рахунків	Відображувана інформація (господарська операція)
	Розділ І. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами, за податками та платежами, облік довгострокових зобов'язань і доходів майбутніх періодів	37 «Розрахунки з різними дебіторами»	Облік і узагальнення інформації про розрахунки з покупцями та замовниками, із підвітними особами, з іншими дебіторами, про короткострокові векселі одержані, про резерв сумнівних боргів
		55 «Інші довгострокові зобов'язання»	Облік і узагальнення інформації про довгострокові позики, довгострокові векселі видані, довгострокові зобов'язання за облігаціями, довгострокові зобов'язання з оренди та інші довгострокові зобов'язання
		64 «Розрахунки за податками та платежами»	Облік і узагальнення інформації про розрахунки з податками, обов'язковими платежами, про податкові зобов'язання, податковий кредит, розрахунки за пенсійним забезпеченням, соціальним страхуванням, страхуванням на випадок безробіття, індивідуальним страхуванням і страхуванням майна
		68 «Розрахунки за іншими операціями»	Облік і узагальнення інформації про розрахунки з поставальниками та підрядниками, з учасниками про короткострокові позики, короткострокові векселі видані, поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями та розрахунки за іншими операціями

Продовження табл. 1

Регістр бухгалтерського обліку	Розділ регістру	Рахунок спрощеного Плану рахунків	Відображена інформація (господарська операція)
Відомість 3-м	Розділ 11 (зворотний бік). Облік розрахунків з оплати праці	69 Доходи майбутніх періодів»	Облік і узагальнення інформації про доходи майбутніх періодів
		66 «Розрахунки з оплати праці»	Облік і узагальнення інформації про розрахунки з оплати праці
Відомість 4-м	Розділ 1. Облік необоротних активів і зносу	10 «Основні засоби»	Облік і узагальнення інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи
		13 «Знос необоротних активів»	Облік і узагальнення інформації про знос основних засобів, інших необоротних матеріальних активів і нематеріальних активів
	Розділ II (зворотний бік). Облік капітальних фінансових інвестицій та інших необоротних активів	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	Облік і узагальнення інформації про довгострокові фінансові інвестиції
		15 «Капітальні інвестиції»	Облік і узагальнення інформації про капітальні інвестиції
		18 «Інші необоротні активи»	Облік і узагальнення інформації про довгострокову дебіторську заборгованість, інші необоротні активи
35 «Поточні фінансові інвестиції»	Облік і узагальнення інформації про поточні фінансові інвестиції		

Продовження табл. 1

Регістр бухгалтерського обліку	Розділ регістру	Рахунок спрощеного Плану рахунків	Відображена інформація (господарська операція)
Відомість 5-м	Розділ 1. Облік витрат	84 «Витрати операційної діяльності»	Облік і узагальнення інформації про елементи витрат операційної діяльності: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизації, інші операційні витрати
	Розділ 1. Облік витрат	85 «Інші затрати»	Облік і узагальнення інформації про неопераційні витрати звичайної діяльності, податок на прибуток і надзвичайні витрати
	Розділ 11. Облік витрат на виробництво	23 «Виробництво»	Облік і узагальнення інформації про витрати на основне і допоміжні виробництва, виробничий брак
	Розділ III. Облік доходів і фінансових результатів	44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	Облік і узагальнення інформації про нерозподілені прибутки (непокриті збитки), про використання прибутку
		70 «Доходи»	Облік і узагальнення інформації про доходи від реалізації, інші операційні, інші звичайні і надзвичайні доходи, вирахування з доходу

Закінчення табл. 1

Регістр бухгалтерського обліку	Розділ реєстру	Рахунок спрощеного Плану рахунків	Відображувана інформація (господарська операція)
	Розділ IV. Облік власного капіталу, витрат майбутніх періодів, забезпечень майбутніх витрат і платежів	79 «Фінансові результати» 39 «Витрати майбутніх періодів» 40 «Власний капітал» 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів»	Облік і узагальнення інформації про фінансові результати Облік і узагальнення інформації про витрати майбутніх періодів Облік і узагальнення інформації про статутний, пайовий, додатковий, резервний, неоплачений та вилучений капітал Облік і узагальнення інформації про забезпечення майбутніх витрат і платежів, цільове фінансування і цільові надходження
Оборотно-сальдова відомість	Немає	Усі рахунки спрощеного Плану рахунків	Узагальнення даних реєстрів бухгалтерського обліку по кожному рахунку бухгалтерського обліку (по дебету і кредиту кожного рахунка окремо)